

Atom- beredskap

Inger Margrethe H. Eikermann
Seksjonssjef nordrområdeseksjonen Tromsø

Statens strålevern
Norwegian Radiation Protection Authority

www.nrpa.no

Innhold:

- **Strålevernet**
- **Tidligere hendelser**
- **Atomberedskapsorganisasjonen**
- **Dimensjonerende scenario**
- **Atomberedskapsorganisasjonen må kunne håndtering**
- **Kommunal beredskap**

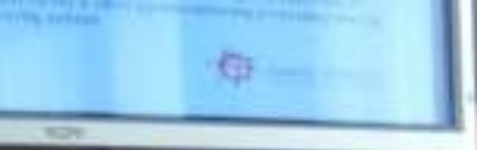

Nordområdeseksjonen

**Beredskapsenhet på Svanhøvd
- Etablert i 1993 som følge av NOU
1992:5 om atomberedskap**

**Miljøenhet i Tromsø
- Etablert i 1999 for å være til stede
i det nyopprettede
Polarmiljøsentret**

**Hovedkontor på
Østerås i Bærum**

«Tydelig tilstedeværelse i nord»

- Resultat av omorganiseringen fins det nå en Nordområdeseksjon i Strålevernet – Tromsø og Svanhovd slått sammen, i dag med 6 ansatte
- Den nye seksjonen skal styrket beredskap, overvåkning og forskning gjennom engasjement og tilstedeværelse i nord
- Seks personer
- Ulik kompetanse med hovedvekt innen radioøkologi, biologi, gammaspektrometri, mobile målinger, kvalitetssystemer, felt- og tokterfaring, forskning og internasjonalt samarbeid og beredskap

Hovedsatsningsområder i Nordområdeseksjonen

- Atomberedskap
- Overvåkning
- Internasjonalt samarbeid – regionalt samarbeid med Russland
- Forskning
- Formidling

Laboratoriene i Nordområdeseksjonen

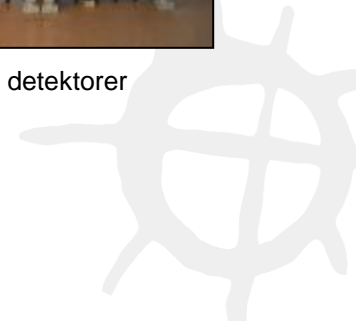
1. Besitter tilsammen mye deteksjonsutstyr i lab
  - 4 HPGe-detektorer
  - 4 NaI-detektorer
  - Gross alfa og beta
2. Volum analyser
  - Ca. 600 analyser / år
3. Utstyr for målinger i felt / beredskap
  - Inspector 1000
  - Identifiser
  - In situ HPGe
4. Laboratorium for Mattilsynet både i Tromsø og Svanhovd

Tromsø - 2 detektorer

Svanhovd - 2 detektorer

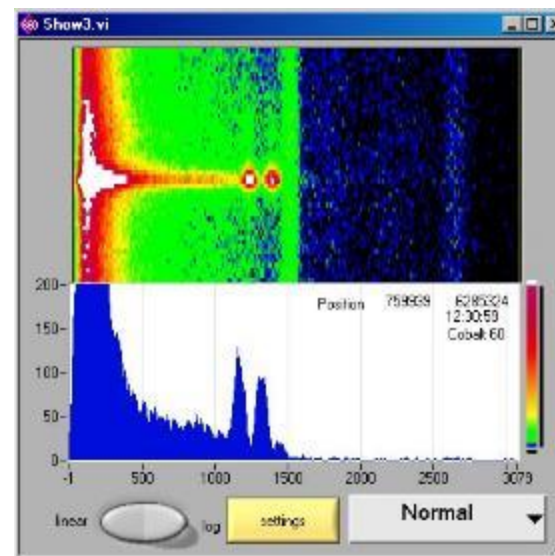
Mobile målesystemer

- Kartlegging av nedfall og søk etter radioaktive kilder
- Samarbeid med Forsvaret med sine Seaking og Orion-fly
- Bistår Tollvesenet med rutinemessige målinger av kaianlegg

Downtown Kirkenes

Funn av kilde

Overvåking i Nordområdeseksjonen

1. Referanseområder for terrestrisk overvåking

- Dividalen
- Pasvik

2. Kyststasjoner for marin overvåking

- Grense Jakobselv
- Hillesøy, Hopen mv.

3. Luftovervåking

- Luftfilterstasjoner

4. Tokt

- Barentshavet
- Nordsjøen

Stol på Bredo

Bredo Møller i Svanvik slår fast at det ikke har vært en økning av radioaktivitet etter brannen i ubåten.

Fra avisa Finnmarken

- Beredskapsressurs i nord
- Samarbeid med regionale beredskapsaktører (forsvar, politi, FM m.fl.)
- Bistår regionalt med ROS-analyser, planverk og øvelser
- Tett på! Der det skjer!

Feltøvelser

- Barents Rescue
- Demoex
- Kaldt Hav
- Refox 2012

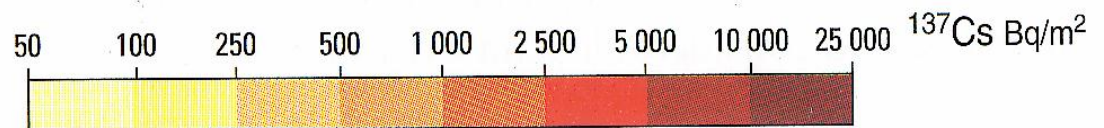
Tidligere hendelser

**Atmosfæriske
prøvesprengninger
50- og 60-tallet**

Radioaktivt nedfall over Nordkalotten

Tsjernobyl

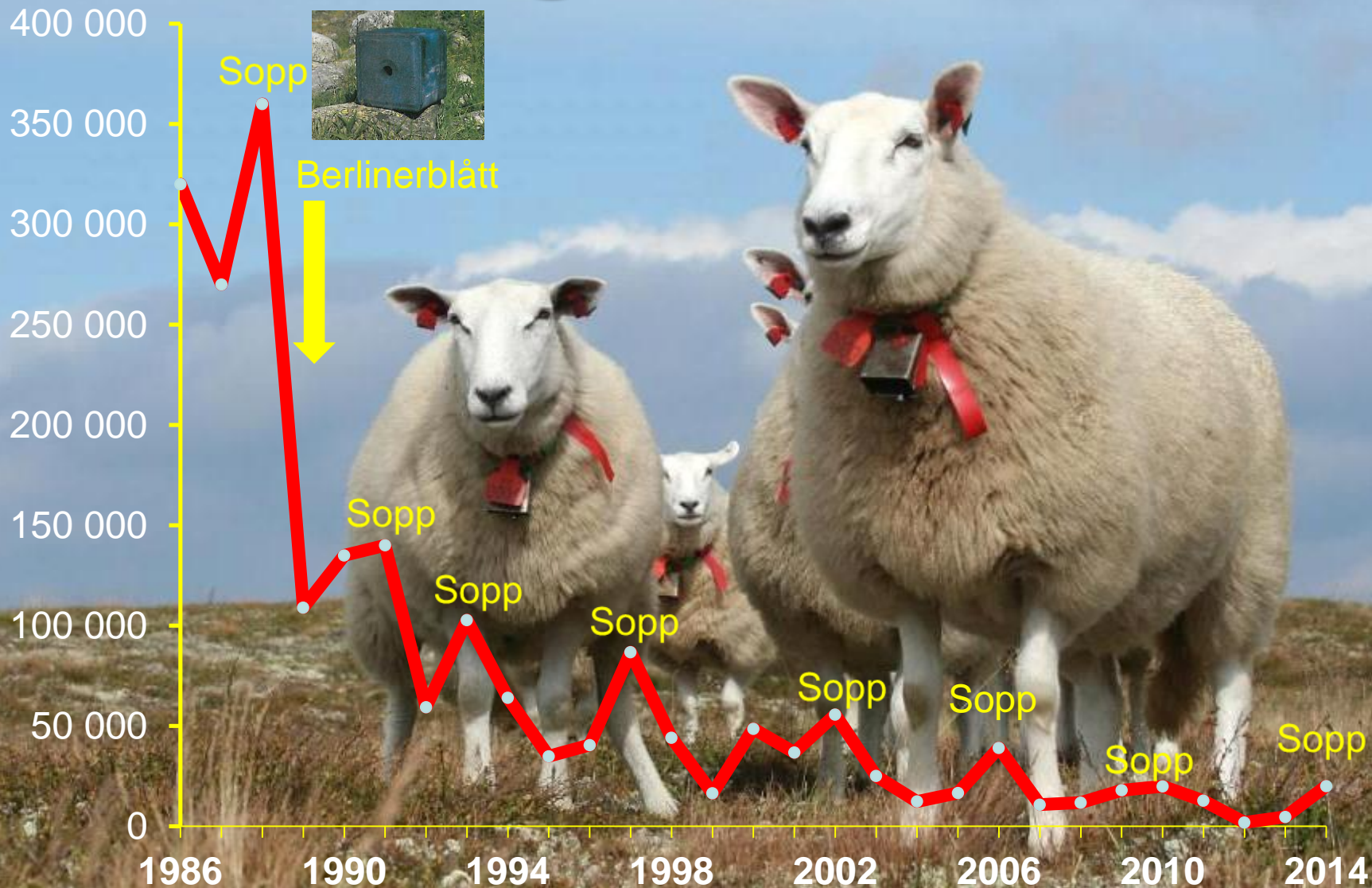
26. april 1986

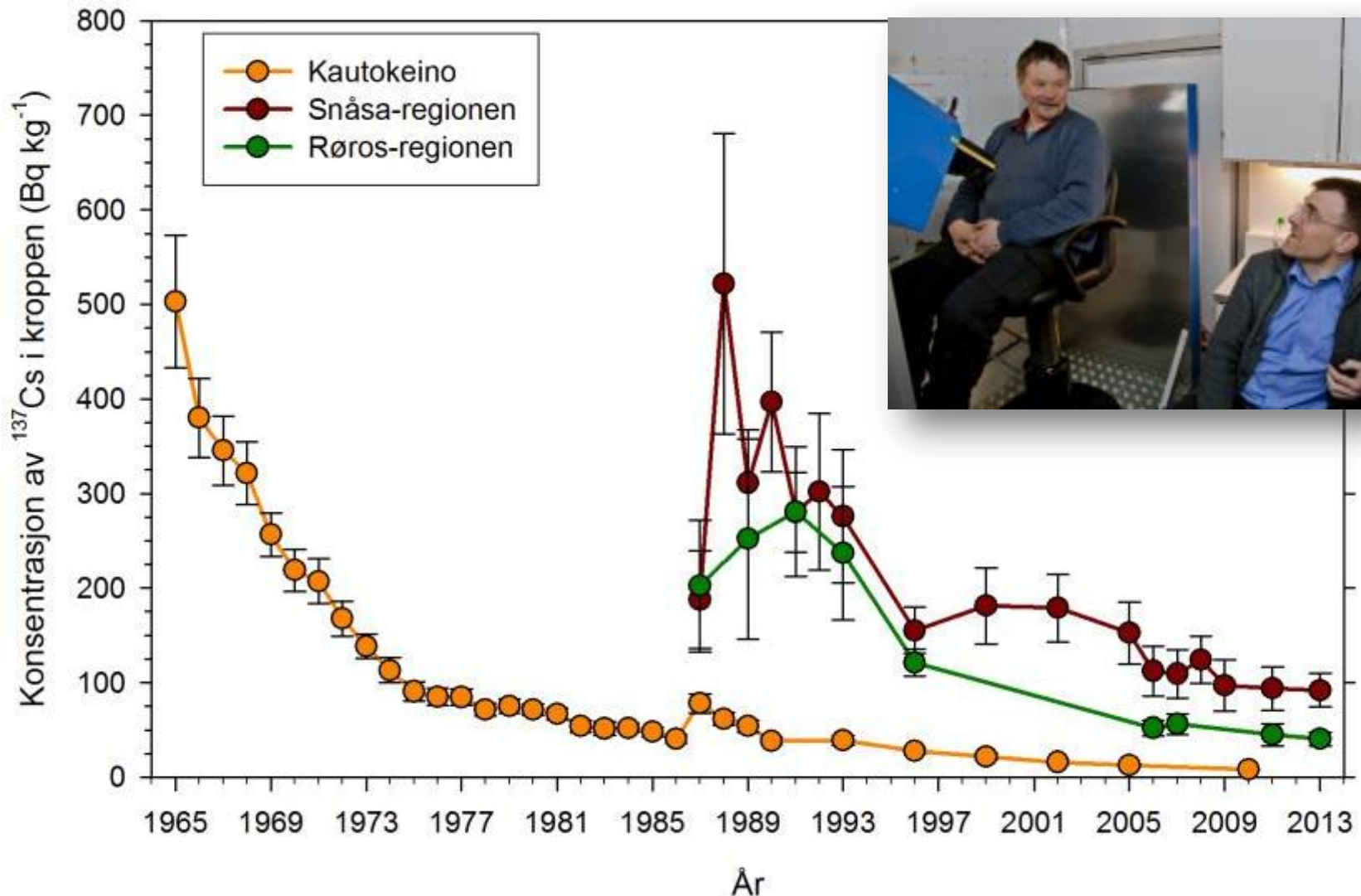

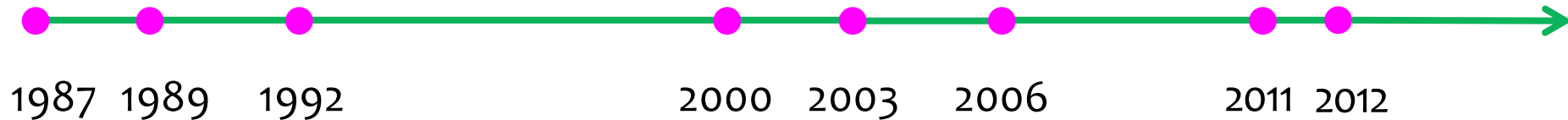
Nedfôring av sau

Målinger av radioaktiv forurensning i reindriftsutøvere

Noen hendelser etter Tsjernobyl

Håndteringen under Fukushimauulykken 2011

Fukushima – samhandling

Tiltak nasjonalt:

- Informasjon
- Intensivert luftovervåking
- Reiseråd
- Tilbud om hjemreise
- Tilbud om måling
- Import mat og fôr (EU)

Fukushima – samhandling

Tiltak «lokalt»:

- URE-team
- Etablert målepunkt
- Jodtabletter
- Informasjonsmøter

Erfaringer fra Fukushima

- Atomhendelser er internasjonale
- Stort mediepress
- Lite informasjon
- Kapasitetsutfordringer
- Nordisk informasjonsutveksling

Atomberedskap i Norge: Organisering

Kriseutvalget for atomberedskap har ansvar for:

- å håndtere atomulykker og tilsiktede handlinger som rammer Norge eller norske interesser
- i akutfase, senfase og løpende beredskapsarbeid – i fred/sikkerhetspolitisk krise/krig
- å beskytte liv, helse, miljø og andre viktige samfunnsinteresser

Kongelig res. av 23. august 2013

Atomberedskapsorganisasjonen

Kriseutvalget for atomberedskap

Statens strålevern (leder, sekretariat)

- Statens strålevern (medlem)
- Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
- Forsvaret
- Helsedirektoratet
- Kystverket
- Mattilsynet
- Politidirektoratet
- Utenriksdepartementet

Fylkesmannen

Kommunene

Ytre etater

Kriseutvalgets rådgivere

- Bioforsk
- Fiskeridirektoratet
- Forsvarets forskningsinstitutt
- Havforskningsinstituttet
- Institutt for energiteknikk
- Meteorologisk institutt
- Miljødirektoratet
- Nasjonalt folkehelseinstitutt
- Nasjonal kompetanse- og behandlingstjeneste for CBRNe-medisin («CBRNe-senteret»)
- Norges geologiske undersøkelser
- Norsk polarinstitutt
- Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
- Veterinærinstituttet

DSBs infopool

Kriseutvalgets rådgivere

Helse

- Nasjonalt folkehelseinstitutt
- CBRNe-senteret

Miljø, mat og dyrevelferd

- Nibio
- Fiskeridirektoratet
- Havforskningsinstituttet
- Miljødirektoratet
- Norges geologiske undersøkelse
- Norsk polarinstitutt
- Norges miljø- og biovitenskaplige universitet
- Veterinærinstituttet

Kildekompetanse

- Forsvarets forskningsinstitutt
- Institutt for energiteknikk

Vær- og spredningsprognoser

- Meteorologisk institutt

Andre aktører

- Hovedredningsentralene
- Norsk institutt for naturforskning
- Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES)
- Reindrifftsforvaltningen
- NORSAR (Norwegian Seismic Array)
- Norsk romsenter
- Frivillige organisasjoner

Samvirke - beredskap

- **Hvorfor samvirke?**
  - For samfunnet er det ingen alternativer:
    - Store gevinster ved samvirke...
    - ...men, også store utfordringer
  - «Det har vært en veldig sektorisering... utfordringene ligger på tvers av sektorer. Det står ikke på penger, men på evne og vilje til å samvirke.» Jørgen Kosmo, januar 2011

Kriseutvalget må kunne håndtere:

**Seks generelle scenarier,
fastsatt av Regjeringen
våren 2010**

Seks dimensjonerende scenarier, fastsatt 2010

**Scenario 1:
Stort luftbårent utslipp
fra et annet land**

**Scenario 2:
Luftbårent utslipp fra
anlegg i Norge**

**Scenario 3:
Lokal hendelse fra mobil
kilde**

**Scenario 4:
Lokal hendelse som
utvikler seg over tid**

**Scenario 5:
Marint utslipp, og/eller
frykt for forurensning**

**Scenario 6:
Alvorlige hendelser i
utlandet uten direkte
konsekvenser for Norge**

Terror og kjernevåpen

Terror:

- Gjelder samtlige scenarier

2083

A European Declaration of Independence

De Lathir Pevra MEEER
Tampora consiliorum Chistat Tampora Solomoni

By Andrew Bervick, London - 2011

NOU Norges offentlige utredninger 2012: 14

Rapport fra
22. juli-kommisjonen

SI Langtransport av radioaktiv forurensning

S III Havari av reaktordrevet isbryter

1989: Komsomolets (*Mike*, april)

Echo-II (juli)

1998: *Delta*

2000: Kursk (*Oscar-II*)

2003: K-159 (*November*)

2006: Daniil Moskovsky (*Victor-3*)

2011: Jekaterinburg (*Delta-IV*)

2014: Krasnodar (*Oscar-II*)

2015: Orel (*Oscar-II*)

...

S III Havari av reaktordrevet ubåt

S III Havari av transport av brukt brensel

Scenario V

Stort utslipp (eller rykte om) til marint miljø

Den nordlige søstien
Til Japan

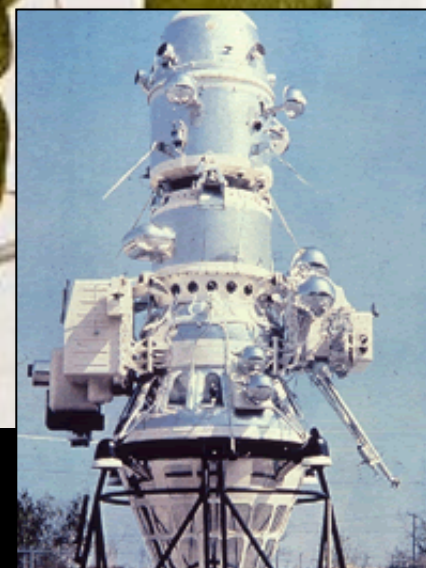
Sellafield

La Hague

Majak

Militær aktivitet – kjernevåpen

Hendelser med andre strålekilder

Utfordringer – hendelser i nord

- Dårlig infrastruktur – vanskelig tilgjengelighet
- Sårbare næringsveier og lokalsamfunn
- Sårbare natur
- Viktig å forstå langtidskonsekvenser for naturressurser – transport av forurensning og økologiske prosesser
- Opprydning og skadestedshåndtering

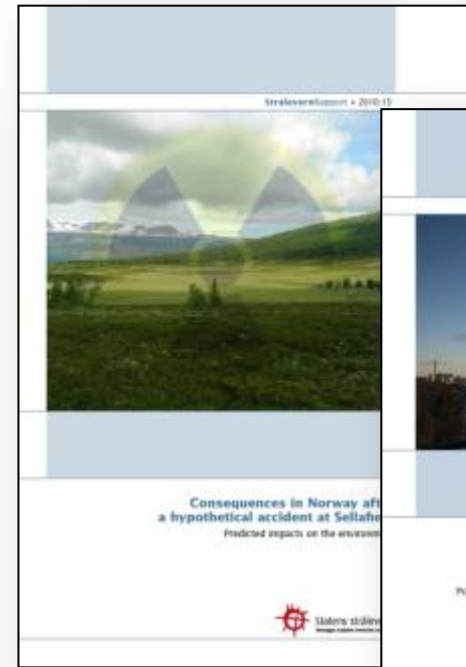
Strategisk planlegging

«Atomtrusler»
(Regjeringsbehandlet
mars 2010)

«Roller, ansvar,
krisehåndtering og
utfordringer i norsk
atomberedskap»
(Regjeringsbehandlet
februar 2013)

«Consequences in
Norway after a
hypothetical accident
in Sellafield»

«Potential consequences
in Norway after a
hypothetical accident at
Leningrad nuclear power
plant»

Kriseutvalgets informasjonsressurser

- Kriseutvalgets informasjonsgruppe ----- DSB infopool

Statens strålevern
Norwegian Radiation Protection Authority

Følg oss på [Facebook] [Twitter] [YouTube] [LinkedIn] [Instagram] [Kontakt]

Redigeringslenker
Vis utkast
Verktøy

Om oss Presse Tiltalser Tilsyn Publikasjoner Regelverk Spørsmål og svar Tema

Søk på stikkord A B C D E F G H I J K L M N O P R S T U

FINN SKJEMA

Nyheter

Tid for å måle radon

Mer radioaktivitet i dyr

Radonworkshop i Paris

Representative doser

Strålevernets laboratorier
Vi har laboratorier for optisk stråling og radioaktivitet.

Mobil og helseeffekter
20 års forskning viser at det ikke er helseskadelig å bruke mobiltelefon.

Atomberedskap
Vi har atomberedskap mot alle hendelser der et alvorlig utslipp av radioaktivitet kan forekomme.

Kriseinfo.no
Din adgang til myndighetenes kriseforberedelse

Kriseinfo.no
Kriseinfo.no er en nettportal som formidler viktig informasjon fra myndighetene til befolkningen før, under og etter kriser.
+ Beredskapen i Norge

RISIKO OG BEREDSKAP - HVA KAN SKJE?

VÆR OG NATUR
BRANN OG EKSPLOSJONER
UTSLIPP OG FORURENING
HELSE, SMITTE OG SYKDOM

I UTLANDET
TERROR
TRANSPORT
IKT, STRØM OG TELE

AKTUELT

01.10.2013 kl 10:33
Oppdatert reisearåd for Egypt

23.04.2013 kl 12:00
Syrelekkasje i Rygge

13.04.2013 kl 09:37

FØLG MED:

Kriseinfo på Facebook
Kriseinfo på Twitter
RSS

Radioaktivitet og stråling i media

- Ofte stor medieinteresse
- 317 artikler i løpet av to dager om atomubåten Jekaterinburg
- Tv, radio og sosiale medier («blogger 51»)

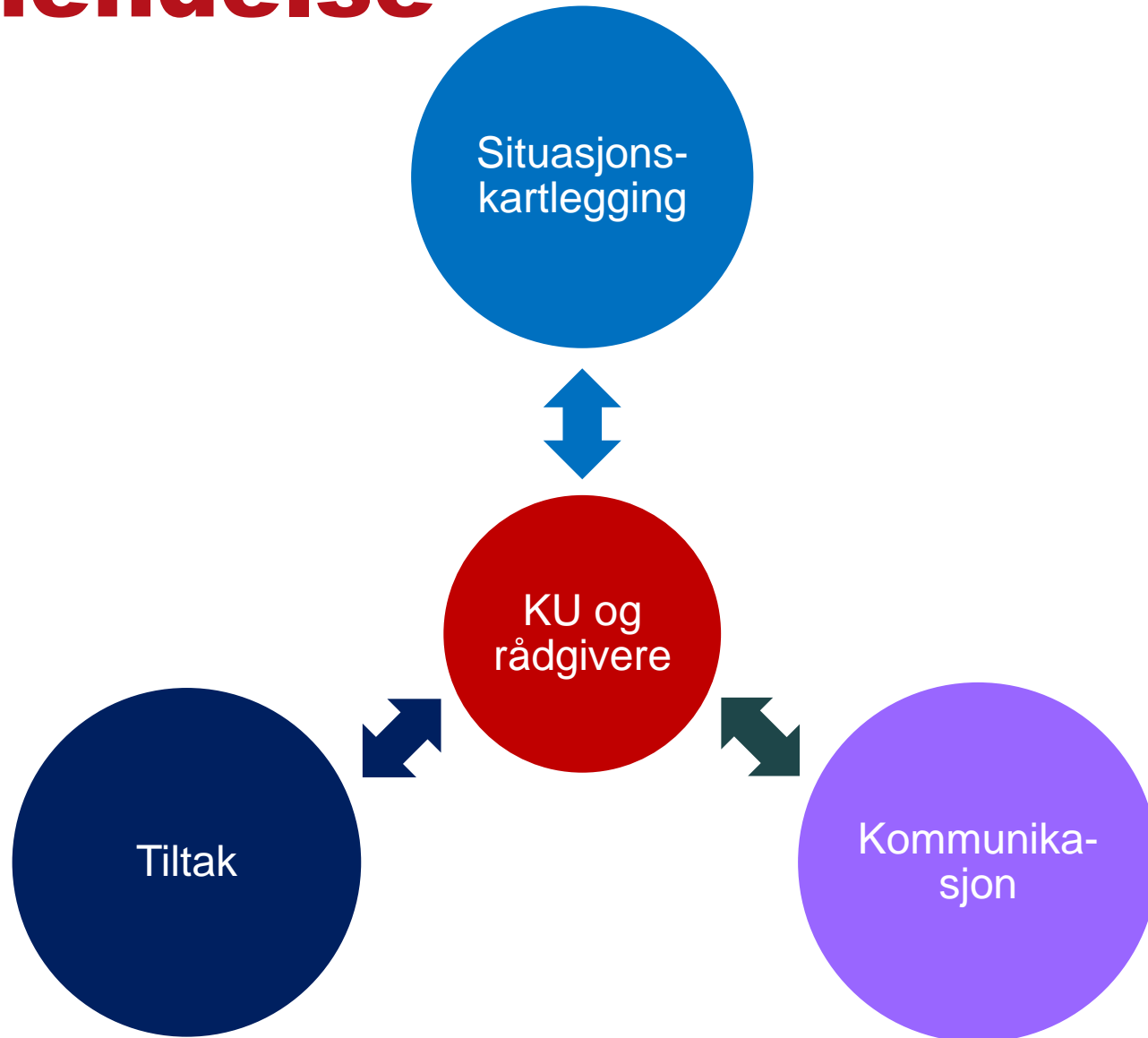
Beslutningsgrunnlag for atomberedskapen

Statens strålevern
Norwegian Radiation Protection Authority

www.nrpa.no

Kriseutvalgets håndtering av en hendelse

Situasjonskartlegging, prognoser

Varsling og informasjon

Vær- og spredningsprognoser

Feltmålinger, søk etter strålekilder
eller kartlegging av nedfall

Prøvetaking, analyse og overvåkning
(matvarer/dyrehelse, mennesker,
miljø/biota)

Vurdering av konsekvenser (helse,
miljø, samfunn)

Konsekvensreduserende tiltak

Sikring av områder som er eller kan bli forurenset

Rensing av forurensede personer

Råd om innendørs opphold

Akutt evakuering av lokalsamfunn

Jodtabletter

Tiltak i næringsmiddelproduksjon

Kostholdsråd

Andre konsekvensreduserende tiltak

Informasjonstiltak (media og publikum)

Informasjon om hendelsen

Generelle strålevernfaglige anbefalinger

Informasjon om tiltak

Anbefalinger til publikum knyttet til den aktuelle hendelsen

Kriseutvalgets sekretariat

Nasjonalt og internasjonalt
varslingspunkt

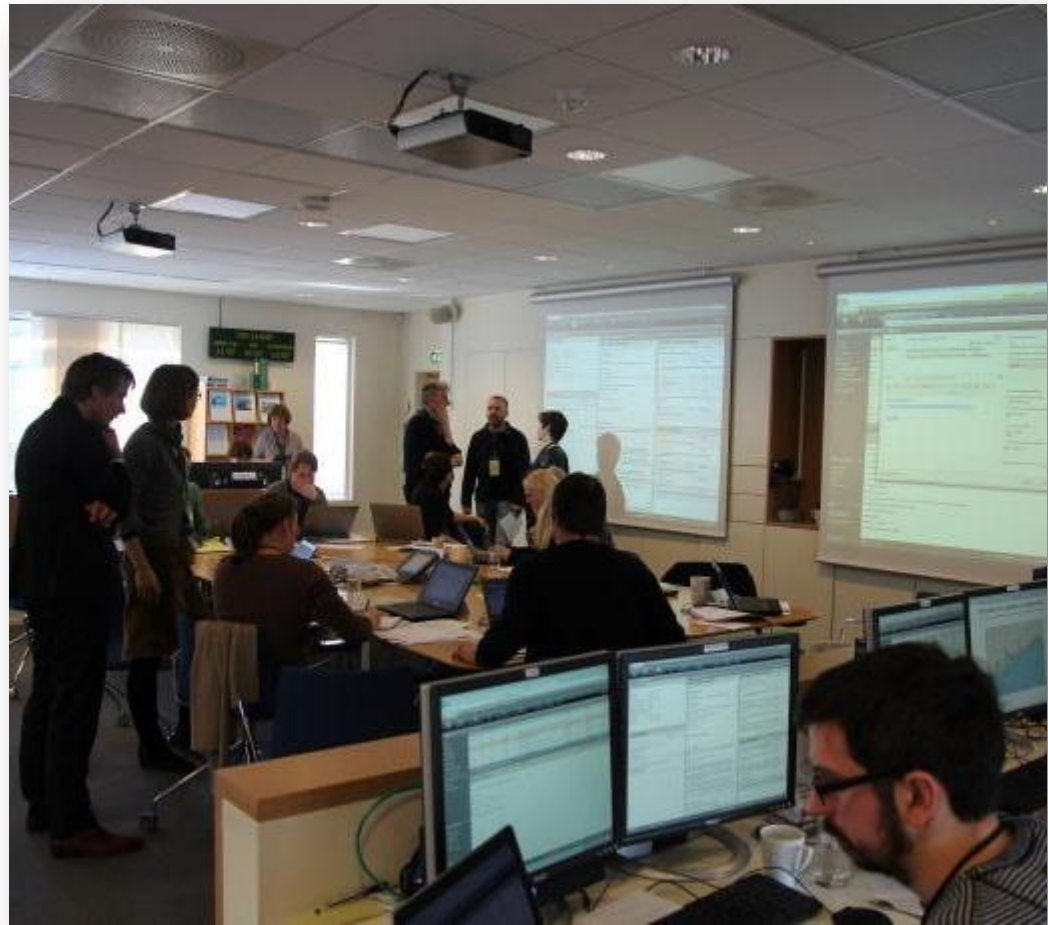
Sette stab / innkalle Krise-
utvalget

Oppdatere situasjonsbilde

Forvalte måleressurser

Vurdere konsekvenser og
tiltak

Informasjon

as

ana

ove

TID

Før utslipp

Utslipp

Etter utslipp

Normalisering

Timer

Dager

Måneder/år

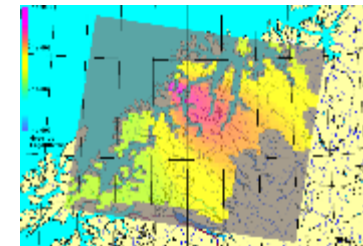
Prognoser

Varslings- og
overvåknings-
systemer

Kartlegging
av nedfall

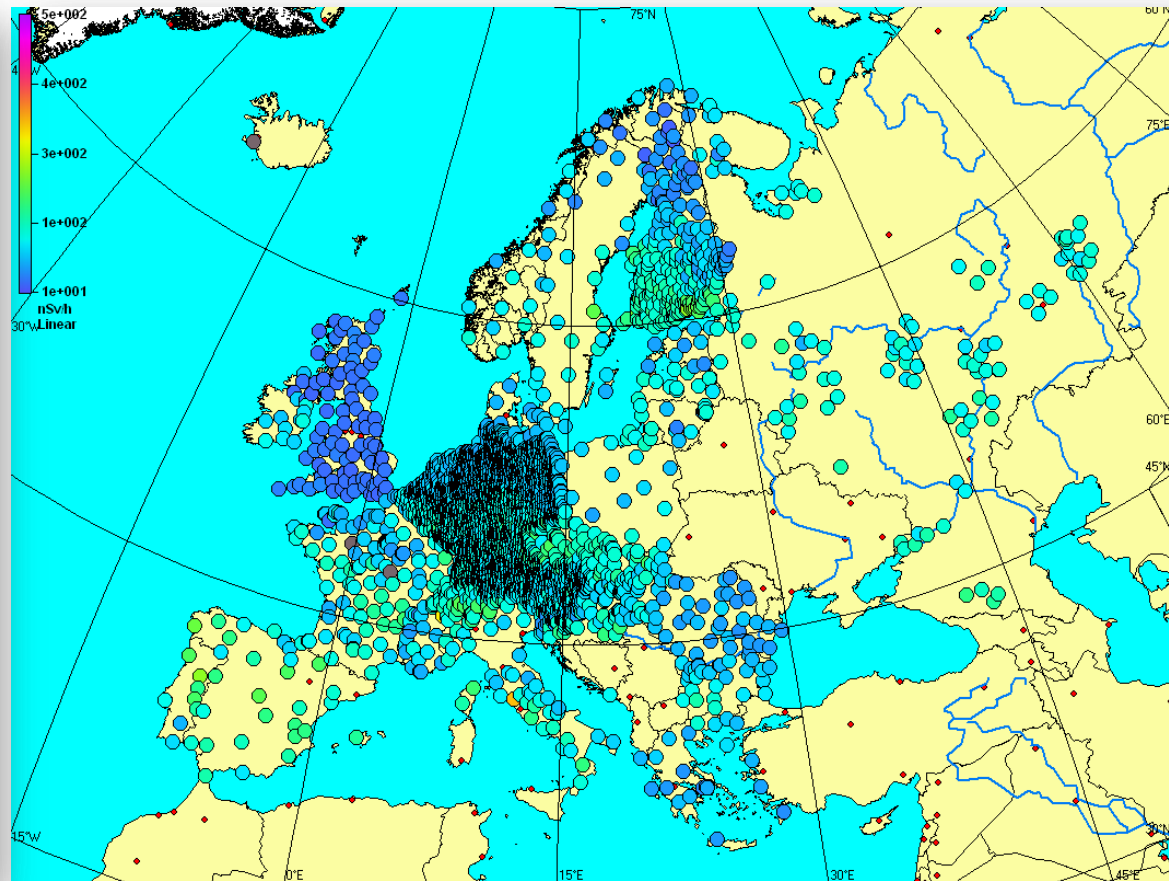
Radioøkologiske
modeller

Sprednings- prognoser

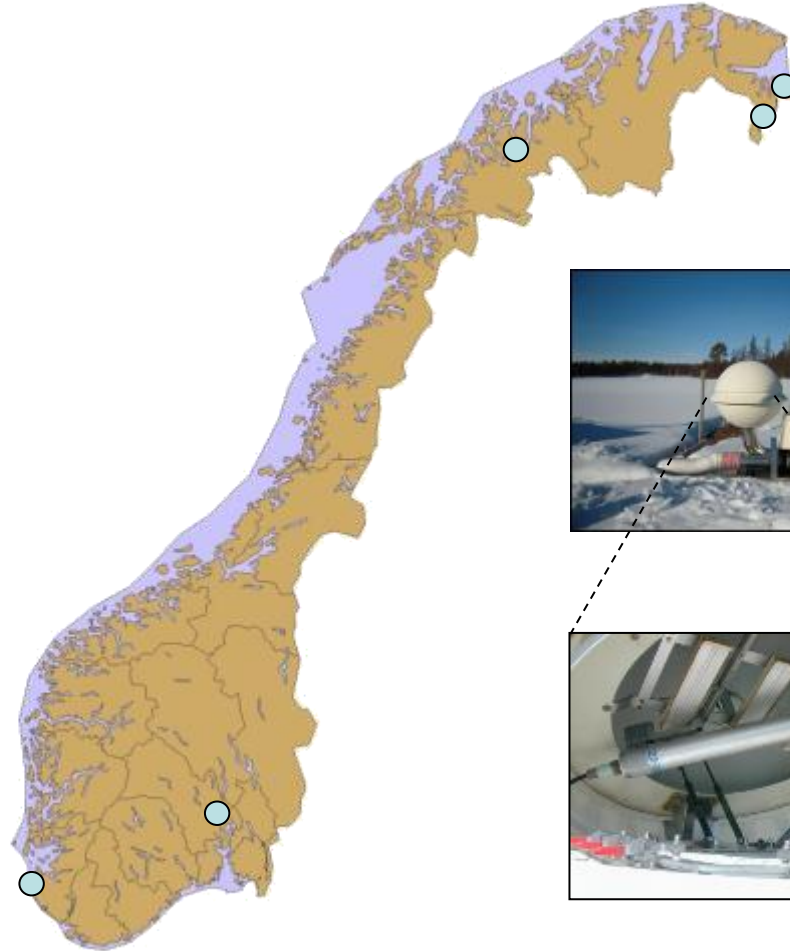
Radnett: varslings- og overvåkingsnettverk

Sivilforsvarets målepatruljer

Luftfilterstasjoner

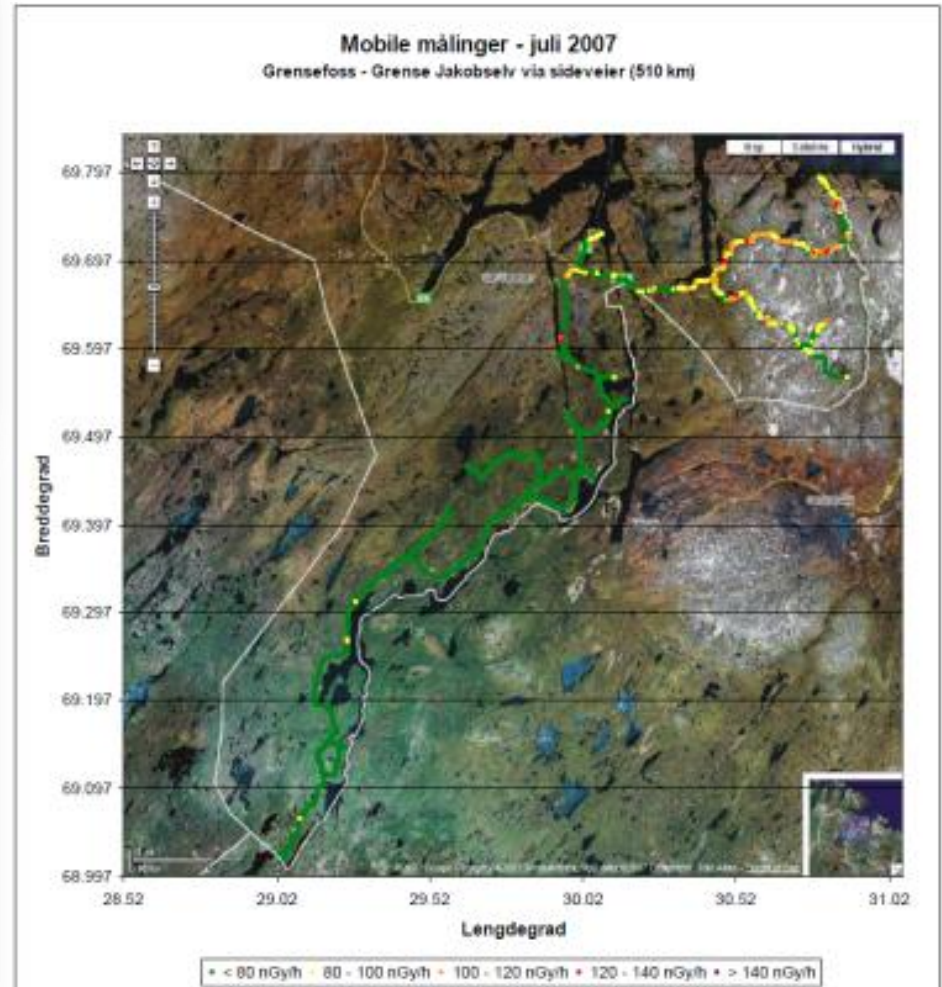

Nedbørsmålinger

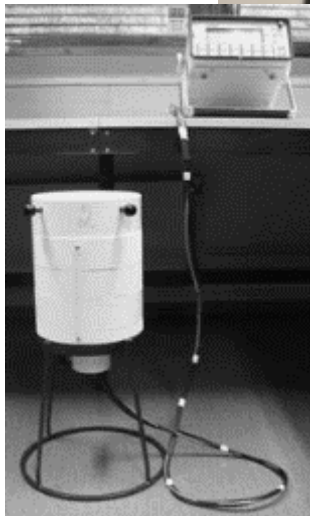
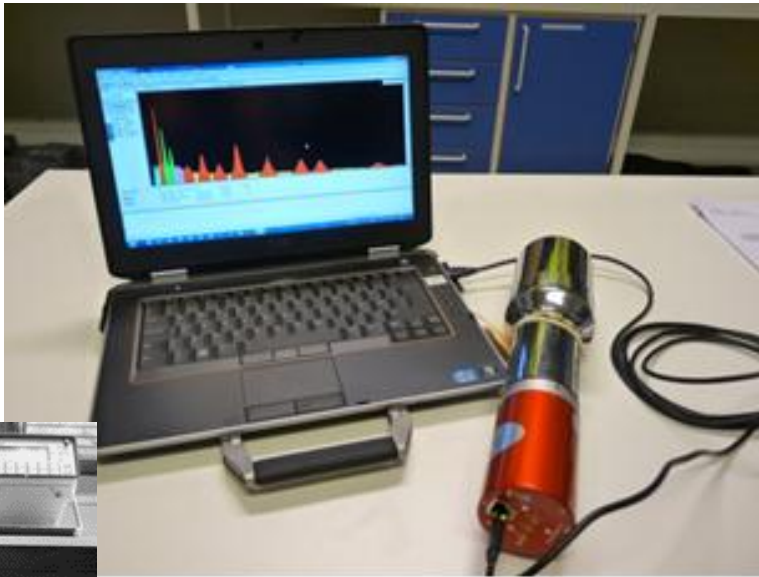

Mobile målesystemer

Laboratorier

Strålevernets avanserte laboratorier (3)

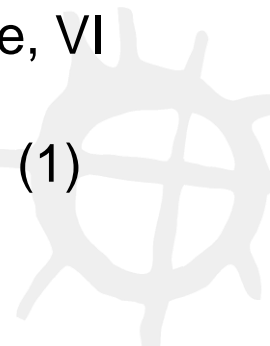
- Svanhovd
- Tromsø
- Østerås

Andre institusjoner med laboratorier (9)

Kontroll av levende dyr (19)

Kontroll av næringsmidler (LORAKON) Private, VI

Mobilt laboratorium (1)

Andre måleressurser

Kommunal atomberedskap

KOMMUNAL
ATOMBEREDSKAP

PLANGRUNNLAG

2015

Innhold

Innhold

Forord

1. Atomberedskapsorganisasjonen – aktører, roller og ansvar

1.1 Kriseutvalget for atomberedskap (KU) og rådgivere

1.2 Statens strålevern

1.3 Fylkesmannen - Kriseutvalget for atomberedskaps regionale ledd

1.4 Departementene

2. Trusselvurdering og dimensjonerende scenarier

3. Kriseutvalgets konsekvensreducerende tiltak

4. Kommunal atomberedskap

4.1 Kommunenes ansvar

4.2 Samhandling

4.3 Atomhendelser i kommunens helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyse

4.4 Atomhendelser i kommunens beredskapsplanverk

4.5 Planvedlikehold, øvelser og kompetanseheving

5. Konklusjon

Referanser

Innendørsmelding

- RÅD – oppholde seg **så lite utendørs som overhode mulig!**
- Kort opphold på noen minutter inn/ut av bil – ikke et problem – men lurt å tenke gjennom og **begrense** så mye som muli
- Max. 48 timer – sannsynligvis mye mindre.

Næringsmiddel-produksjon

- Høste inn så mye som mulig av nyttbar avling (årstidsavh)
- Evt utsette innhøsting eller slakting
- Dekke til planter med plast (potet, grønnsaker, erter/bønner, bær)
- Dekke til cisterner og brønner
- Få produksjonsdyr innendørs
- Fôr? – dekkes til med plast
- Omsettingsforbud/restriksjoner
- NB! Viktig med god dialog og kontakt med produsenter og organisasjoner

Kostholdsråd

- Følg råd fra myndighetene, de vil informere om hva som ikke bør spises eller drikkes, eller de mat-grupper som bør begrenses noe.
- Mat kjøpt i butikk er trygg fordi den er kontrollert. Vann fra sentrale vannverk er trygt å drikke. Oppsamlet regnvann i f.eks. cisterne bør tømmes ut (med mindre du fikk dekket den til).
- Vann – følg myndighetenes anvisninger – vit hva lokale vannverk har i bakhånd.
- Råd til bær og soppsankere vil bli gitt dersom det dreier seg om områder med høyt nedfall.

Rensing av personer

- Evt. rensestasjoner kun til innsatspersonell.
- Pålegg kun dersom noen kan skade seg selv eller andre
- De færreste har «rensestasjoner» som publikum kan bruke
  - Dusj hjemme – bruk såpe ikke balsam.
  - Klær kan tas av og legges til vanlig vask.
    - Mest sannsynlig neglisjerbart det som evt. går ned i avløpet
-
- Regntøy kan spyles ute.

Avsperring av områder

- Områder som er, eller kan bli, sterkt forurensset kan bli avsperrret. Hvor stort området skal være bør avklares med Strålevernet i samarbeid med politiet, sivilforsvaret.
- Ansvarlige Politiet og hjemlet i Politloven

Spørsmål?

Statens strålevern
Norwegian Radiation Protection Authority

www.nrpa.no